

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Погребського Тараса Георгійовича
«ТЕРИТОРІАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук
за спеціальністю 11.00.02 – економічна та соціальна географія

1. Актуальність обраної теми дослідження та її зв'язок з планами та напрямками науково-дослідних робіт наукових установ і організацій, державними та галузевими науковими програмами.

Медична географія є традиційним напрямком географічних досліджень. Вже два десятиліття медико-демографічна ситуація в Україні офіційно визначається як складна, а стан здоров'я населення як незадовільний. Високий рівень захворюваності населення України, швидкі темпи поширення окремих видів захворювань, фізичне та економічне відторгнення населення від отримання медичних послуг в містах та сільській місцевості, які викликані соціально-економічними передумовами, зумовлюють актуальність та важливість суспільно-географічного дослідження систем охорони здоров'я регіонів України.

Медико-географічна ситуація в Україні територіально диференційована. Саме тому дослідження просторово-часових особливостей розвитку системи охорони здоров'я Волинської області, виявлення специфічних її проблем та обґрунтування шляхів їх вирішення у регіональній соціогеосистемі є важливим науковим завданням суспільної географії. Виходячи з цього, дисертаційна робота, безсумнівно, становить значний практичний інтерес.

Дисертаційне дослідження Т. Г. Погребського пов'язане з науково-дослідними темами «Суспільно-географічні особливості соціальної безпеки регіону як чинника його стійкого розвитку в аспекті раціонального природокористування» (державний реєстраційний номер 0111U008533) та «Територіальні особливості формування конкурентоспроможності регіону» (державний реєстраційний номер 0115U000504), що виконуються на кафедрі соціально-економічної географії і регіонознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи Т. Г. Погребського є достовірними, науково обґрунтованими і підтверджені певною їх реалізацією, про що є відповідні довідки. Отримані здобувачем висновки дисертаційної роботи характеризуються достатньо високим рівнем обґрунтованості на основі опрацювання 181 джерела наукових та методичних

праць та застосування сукупності ефективних філософських, загальнонаукових та конкретно-наукових методів дослідження регіональної системи охорони здоров'я, зокрема діалектичного, аналізу і синтезу, систематизації, моделювання, факторного, кластерного аналізу, порівняльно-географічного, картографічного, методу моделювання траєкторії розвитку у нормованому багатовимірному ознаковому просторі.

Наукові положення, що виносяться на захист, аргументовані аналізом достатньо широкої інформаційної бази, зокрема, систематизованих та оброблених автором статистичних матеріалів Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Волинській області, Волинського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики, управлінь статистики районних адміністрацій Волинської області, даних офіційних звітів, бюлетенів, аналітичних оглядів Волинської обласної державної адміністрації. Обґрунтованість та достовірність наукових положень і результатів дисертаційної роботи підтверджується використанням значного масиву статистичної та картографічної інформації.

У дисертаційній роботі Т. Г. Погребського сформульовано та обґрунтовано сукупність наукових положень і результатів, висновків та пропозицій, які характеризуються новизною і розв'язують конкретне науково-прикладне завдання – виявлення просторово-часових особливостей системи охорони здоров'я Волинської області, визначення основних проблем та обґрунтування шляхів їх вирішення. До таких положень в дисертаційному дослідженні слід віднести наступні:

- на основі факторного аналізу дисертантом визначено чинники та індикатори формування і розвитку системи охорони здоров'я Волинської області, які згруповані в 5 груп параметрів і включають забезпеченість закладами охорони здоров'я, кадрове забезпечення медичного обслуговування, захворюваність населення, смертність населення від захворювань та демографічний (розділ 3, підрозділ 3.1, с. 121-126);

- здійснено групування та класифікації соціогеосистем Волинської області за особливостями розвитку системи охорони здоров'я, зокрема методом кластерного аналізу проведено групування соціогеосистем Волинської області (розділ 3, підрозділ 3.2, с. 127-131), за показниками системного розвитку здійснено класифікацію соціогеосистем Волинської області (розділ 3, підрозділ 3.3, с. 132-139);

- змодельовано траєкторії розвитку системи охорони здоров'я Волинської області з виділенням періодів прогресивного та регресивного розвитку, зростання та зменшення відхилень від оптимальної траєкторії розвитку та здійснено групування районів за динамікою розвитку (розділ 3, підрозділ 3.4, с. 140-154);

- виявлено просторово-часові особливості розвитку системи охорони здоров'я Волинської області (розділ 3, підрозділ 3.2, 3.3, 3.4. 3.5);

- удосконалено методику суспільно-географічного дослідження систем охорони здоров'я за рахунок використання методів аналізу у нормованому багатовимірному ознаковому просторі та моделювання траєкторії розвитку системи охорони здоров'я (розділ 1, підрозділ 1.3, с. 52-55).

На основі узагальнення та систематизації результатів дослідження автором виявлено територіальні особливості системи охорони здоров'я Волинської області, визначено основні проблеми та обґрунтовано шляхи їх вирішення. Обґрунтованість одержаних результатів дослідження підтверджується їх апробацією на 11 міжнародних та всеукраїнських конференціях, а також у відповідних фахових публікаціях. За науковим рівнем дисертаційне дослідження є завершеною самостійною науковою працею, в якій отримано нові теоретичні й практичні результати у сфері дослідження регіональних систем охорони здоров'я як функціональних складових соціогеосистем.

3. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання.

Отримані Т.Г. Погребським результати дисертаційного дослідження мають суттєве значення для суспільно-географічної науки і практичної діяльності. Наукове значення виконаного дисертаційного дослідження полягає в удосконаленні теоретичних положень, методичних підходів суспільної географії щодо дослідження системи охорони здоров'я. Теоретико-методичні положення, викладені в дисертації, можуть бути використані при проведенні суспільно-географічних досліджень просторово-часових особливостей систем охорони здоров'я в регіонах України.

Результати дисертаційного дослідження Т. Г. Погребського можуть бути використані для прийняття управлінських рішень стосовно реформування та подальшого розвитку системи охорони здоров'я Волинської області. Зокрема, результати дисертаційного дослідження Т. Г. Погребського використані Волинським обласним інформаційно-аналітичним центром медичної статистики при вивченні особливостей захворюваності та смертності населення області та окремих районів (довідка №-53/2-1.16.15 від 07.04.2015 р.), Управлінням охорони здоров'я Волинської обласної державної адміністрації в обліково-аналітичній роботі (довідка №-55/1-1.16.15 від 08.04.2015 р.), при розробці «Стратегії розвитку Харківської області на період до 2020 року» (довідка №-06-29/1738 від 22.04.2015 р.).

Ряд положень дисертаційного дослідження використовуються при викладанні навчальних дисциплін «Географія населення з основами демографії» та «Основи соціальної географії» на географічному факультеті Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка

№-25 від 14.04.2015 р.), при підготовці та викладанні спецкурсів «Комп'ютерні технології в суспільній географії», «Теорія і методологія географічної науки», «Інформаційна географія і ГІС» на кафедрі соціально-економічної географії і регіонознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (довідка № 0202-612 від 22.04.2015 р.).

4. Оцінка змісту дисертації, її зміст та оформлення.

Дисертаційна робота логічно структурована, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 271 сторінку, з них 161 сторінка основного тексту. Робота містить 29 таблиць, 113 рисунків, та 7 додатків. Список використаних джерел включає 181 найменування.

У першому розділі *«Теоретико-методичні особливості суспільно-географічного дослідження системи охорони здоров'я»* автором розкрито поняттєво-термінологічний апарат суспільно-географічного дослідження системи охорони здоров'я (підрозділ 1.1.1., с. 13-27), здійснено аналіз попередніх досліджень (підрозділ 1.1.1., с. 27-30), розглянуто основи дослідження системи охорони здоров'я з позиції суспільної географії (підрозділ 1.2, с. 30-33), визначено її місце в соціальній інфраструктурі (підрозділ 1.2, с. 34-41). Автором обґрунтовано методичні засади суспільно-географічного дослідження системи охорони здоров'я (підрозділ 1.3, с. 42-55).

У другому розділі *«Суспільно-географічні умови формування та розвитку системи охорони здоров'я Волинської області»* проаналізовано національну систему охорони здоров'я України як середовище функціонування системи охорони здоров'я Волинської області (підрозділ 2.1.1, 2.1.2, с. 58-74) та її організаційну структуру (підрозділ 2.1.3, с. 75-84). В розділі дисертантом охарактеризовано внутрішньорегіональні чинники формування та розвитку системи охорони здоров'я Волинської області (підрозділ 2.2, с. 84-104), компонентну, територіальну та управлінську структури системи охорони здоров'я Волинської області (підрозділ 2.3, с. 104-117).

У третьому розділі *«Суспільно-географічні особливості системи охорони здоров'я Волинської області»* автором наводяться результати факторного аналізу чинників формування та розвитку системи охорони здоров'я Волинської області (підрозділ 3.1, с. 121-126), здійснено групування соціогеосистем Волинської області за результатами кластер-аналізу (підрозділ 3.2, с. 127-132), розроблено класифікацію соціогеосистем Волинської області за показниками системного розвитку (підрозділ 3.3, с. 132-139). Дисертантом здійснено моделювання траєкторії розвитку районних систем охорони здоров'я населення Волинської області (підрозділ 3.4, с. 140-154), досліджено узгодженість та специфічність розвитку системи охорони здоров'я у соціогеосистемах регіону (підрозділ 3.5, с. 155-161). Автором визначено основні проблеми системи охорони здоров'я Волинської області та

обґрунтовано рекомендації щодо покращення її стану (підрозділ 3.6, с. 161-189).

Загальні висновки, що відображають результати дослідження, наведено на 4 сторінках.

5. Зауваження, недоліки та дискусійні положення дисертаційного дослідження.

Окремі положення дисертаційного дослідження Т.Г. Погребського викликають зауваження або носять дискусійний характер.

1. На нашу думку в роботі є змістовні невідповідності. Так, метою наукового дослідження визначено «аналіз суспільно-географічних особливостей системи охорони здоров'я» (с.6), в науковій новизні одержаних результатів сказано, що «встановлено просторово-часові особливості розвитку системи охорони здоров'я» (с. 9), а в назві роботи визначено «територіальні особливості системи охорони здоров'я». З тексту роботи є незрозумілим авторське трактування цих понять (йдеться про синонімічні поняття чи різні за змістом).

2. Визначення об'єкту дослідження – системи охорони здоров'я – варто було б представити не лише у загальних висновках до дисертаційної роботи (с. 192), але і в теоретико-методологічному розділі, зазначивши його порівняльні переваги з іншими.

3. Для аналізу місця системи охорони здоров'я Волинської області в національній системі використано шість кількісних показників забезпеченості медичною інфраструктурою та фахівцями (с. 85-87), однак побудована на основі розрахованих індексів картосхема має назву «Рівень розвитку регіональної системи охорони здоров'я України» (с. 87). На рисунку Чернігівська та Кіровоградська області характеризуються дуже високим рівнем розвитку системи охорони здоров'я. На нашу думку, найвища забезпеченість лікарняними закладами та лікарняними ліжками у розрахунку на 10 тис. населення у цих регіонах зумовлена несприятливими демографічними процесами і не свідчить про високий рівень медичного обслуговування. Визначення рівня розвитку регіональних систем охорони здоров'я повинне включати не лише інфраструктурні показники, але і результуючі індикатори, а в даному випадку йдеться про місце регіону за забезпеченістю медичною інфраструктурою та фахівцями.

4. При дослідженні захворюваності населення України аналізується захворюваність населення України за регіонами на туберкульоз та ВІЛ/СНІД (с. 70-74), тоді як найпоширенішими є хвороби системи кровообігу, які складають понад 65% у структурі причин передчасної смертності населення України.

5. Для виявлення чинників формування та розвитку системи охорони здоров'я Волинської області використано факторний аналіз, результатом якого стало виділення двох факторів та трьох індикаторів (с. 125-126). Доцільніше

Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 щодо дисертаційних робіт, які представляються на здобуття наукового ступеня кандидата наук та нормативних актів ДАК України.

9. Загальний висновок.

Дисертація **Тараса Георгійовича Погребського** «Територіальні особливості системи охорони здоров'я Волинської області» присвячена актуальній темі, має наукове та практичне значення, основні наукові положення та висновки є обґрунтованими та достовірними, достатньо висвітлені у публікаціях у наукових фахових виданнях. Дисертація є завершеною самостійною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання – виявлення просторово-часових особливостей системи охорони здоров'я Волинської області, визначення основних проблем та обґрунтування шляхів їх вирішення.

Дисертація «Територіальні особливості системи охорони здоров'я Волинської області» є завершеним самостійним науковим дослідженням, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор, **Тарас Георгійович Погребський**, заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.02 – економічна та соціальна географія.

Офіційний опонент:

кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної та соціальної географії
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

Н.І.Мезенцева

03.09.2015 р.

Підпис доцента Мезенцевої Н.І. засвідчую

ПІАПИС ЗАСВІДЧУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР НДЧ
КАРАУЛЬНА Н.В.
03.09.2015р.